

Τεχνητή Νοημοσύνη, Ανθρώπινα δικαιώματα και Δημοκρατία: Προκλήσεις, κίνδυνοι και νέοι ορίζοντες

Ιωάννης Ψυχογιός

Νομική Σχολή

Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών

Δ' εξάμηνο ακαδημαϊκού έτους 2023-2024, Α.Μ. 1340202200405

Αθήνα 2024

Περιεχόμενα

1. Ο τεχνολογικός πολιτισμός και το δημοκρατικό ήθος: η ψυχοκοινωνική επίδραση
2. Η τεχνητή νοημοσύνη στο θεσμικό και δικαϊκό σύστημα: η απειλή της νόθευσης
3. Πέραν του ορίζοντος: η έλευση της μοναδικότητας και η αυγή των ημιθέων
4. Ad astra per asperam

Ο τεχνολογικός πολιτισμός και το δημοκρατικό ήθος: η ψυχοκοινωνική επίδραση

Αρχικά, είναι σκόπιμο να αναφέρουμε ότι, πριν απασχοληθεί κανείς με την ανάπτυξη και την επίδραση της τεχνητής νοημοσύνης στη δημοκρατία, κρίνεται απαραίτητο να σταθεί στον τεχνολογικό πολιτισμό, ο οποίος προηγήθηκε της τεχνητής νοημοσύνης και εν τέλει, κατέστησε εφικτή τη γένεσή της. Αφού εξεταστούν χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτού του πολιτισμού και η επίδρασή τους στις κοινωνίες, η προσέγγιση της τεχνητής νοημοσύνης θα είναι ευκολότερη, αλλά και επαρκέστερη.

Η τεχνολογική πρόοδος δεν μετέβαλε μόνο την υλικοτεχνική δομή και οργάνωση των κοινωνιών· μετέβαλε ακόμα τον τρόπο ύπαρξης των ανθρώπων, οδηγώντας στην ανάδυση ενός καινοφανούς ανθρωπότυπου, του εικονιστικού υποκειμένου. Το εικονιστικό υποκείμενο μετέχει σε δύο κόσμους, τον φυσικό και τον εικονικό. Σταδιακά η ανθρώπινη μετοχή στον εικονικό χώρο αυξάνεται και πλέον θεωρείται απίθανο να εκλείψει η εικονική πλευρά της ύπαρξής μας. Αν και το μέλλον είναι αβέβαιο, φαίνεται πως η σημασία του εικονικού περιβάλλοντος θα αυξηθεί.

Τα στοιχεία αυτού του νέου χώρου, που δημιούργησε η τεχνολογική πρόοδος, είναι πρωτοφανή στην ανθρώπινη ιστορία. Η έννοια του χώρου και του χρόνου σχετικοποιείται, σχεδόν αναιρείται. Λόγω αυτής της σχετικοποίησης προωθείται η κοινωνική συνδεσιμότητα. Επιπλέον, η πληροφορία μπορεί πλέον να διαχέεται παγκόσμια σε ελάχιστο χρόνο. Λόγω αυτής της διάχυσης υποστηρίζεται η μάθηση, η έρευνα, η καινοτομία και η ενημέρωση. Επιπρόσθετα, ο άνθρωπος αποκτά νέα πεδία συνεργασίας και διαμοιρασμού, σε επίπεδο επιστημονικό, επιχειρηματικό και εθελοντικό. Δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηριχθεί ότι ο εικονικός κόσμος -και ιδιαίτερα το διαδίκτυο- αποτέλεσε το πρώτο βήμα για την δημιουργία μιας “νοόσφαιρας”, που δίπλα στην βιόσφαιρα σχηματίζει μία νέα παγκόσμια σφαίρα δράσης και σύνδεσης ανθρώπινων και μηχανικών όντων.

Ο εικονικός κόσμος, όμως, ενέχει και άλλα -περισσότερο ψυχολογικά- γνωρίσματα. Στον εικονικό κόσμο κυριαρχεί η εικόνα. Η συνεχή έκθεση σε πλήθος -ενίοτε αλλοπρόσαλλων- εικόνων διαμορφώνει έναν τρόπο σκέψης και αντίληψης που βασίζεται περισσότερο σε έναν ρηχό συναισθηματισμό, παρά στην λογική. Ως ρηχός συναισθηματισμός εννοείται η γρήγορη αντίδραση και διαμόρφωση γνώμης με

κριτήρια αισθητικά, και όχι ορθολογικά. Οι άνθρωποι αποφασίζουν επηρεασμένοι από τη στιγμιαία εντύπωση που προκαλεί μια εικόνα. Λόγω αυτής της ταχύτητας έχει μειωθεί η αναστοχαστική ικανότητα των ανθρώπων, η ικανότητα δηλαδή να ανακαλούν και να συλλογίζονται τις εμπειρίες και τα ερεθίσματα που δέχονται. Αυτό μάλιστα αποτελεί ένα παράδοξο· ο εικονικός κόσμος, αν και θεμελιώνεται πάνω στην “ψυχρή λογική” των μηχανών, κατευθύνει τον άνθρωπο σε έναν ανορθολογικό τρόπο σκέψης και δράσης.

Ήδη από τη γέννησή της στην αρχαία Αθήνα η δημοκρατία αποτέλεσε ένα πολίτευμα βασισμένο στην κυριαρχία της εικόνας. Η εικόνα ενός δημοσίου προσώπου, και ιδιαίτερα η εντύπωση που προκαλούσε η εικόνα του, είχε μεγάλη σημασία για την πορεία της πολιτικής ζωής. Ο μόνος τρόπος να ελεγχθεί αυτή η παράμετρος της δημοκρατίας ήταν η πολιτική αρετή, η οποία βασιζόταν στη φρόνηση, την ηθική τελείωση και την γνωστική αρτιότητα του ανθρώπου. Στα ύστερα στάδια της Αθηναϊκής Δημοκρατίας αυτά τα απαραίτητα στοιχεία είχαν εκλείψει· γι' αυτό άλλωστε η παρορμητικότητα και η συναισθηματική αστάθεια του λαού οδήγησαν την Αθήνα στην οριστική παρακμή.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονιστεί ότι η οχλοκρατία -μία αλλοτριωμένη εξέλιξη της δημοκρατίας- αποτελεί ένα κατεξοχήν απολυταρχικό πολίτευμα, τόσο ως προς τη διαδικασία λήψης και επιβολής αποφάσεων όσο και ως προς την προστασία δικαιωμάτων. Η επικινδυνότητα της οχλοκρατίας έγκειται στο ότι ο τύραννος, το απρόσωπο πλήθος, ενδύεται δημοκρατικό μανδύα¹. Το πλήθος, παρακινούμενο από στιγμιαίες εντυπώσεις, αποκτά μια μαζική συνείδηση, η οποία απορροφά την ατομική συνείδηση του πολίτη. Η συλλογικότητα μεταλλασσόμενη σε μάζα χάνει κάθε αξία και η αυτονομία του πολίτη -κεντρικό χαρακτηριστικό της δημοκρατίας- εξαφανίζεται μέσα στην ανέλεγκτη μαζική συνείδηση.

¹ Μετά τη νίκη στη ναυμαχία των Αργινουσών οι Αθηναίοι καταδίκασαν εις θάνατον τους νικητές στρατηγούς επειδή δεν είχαν περισυλλέξει τα σώματα των νεκρών στρατιωτών λόγω κακοκαιρίας. Όταν οι πρυτάνεις προσπάθησαν να εξασφαλίσουν κανονική δίκη στους στρατηγούς, ο όχλος εξοργίστηκε και αντέτεινε ότι *δεν είχαν κανένα δικαίωμα να εναντιωθούν στη λαϊκή βούληση*, που απαιτούσε μαζική -παράνομη- δίκη. Σημειωτέον ότι οι Αθηναίοι γρήγορα μετάνιωσαν για την ανορθολογική και παρορμητική απόφασή τους, αλλά πλέον ήταν αργά.

Φαίνεται, λοιπόν, πως καταρχάς η δημοκρατία δεν απειλείται σε επίπεδο δομικό· απειλείται σε επίπεδο ψυχολογικό και πολιτισμικό. Η εικονική πτυχή του κόσμου απαιτεί πολίτες συνειδησιακά και γνωστικά δυνατούς· τόσο δυνατούς ώστε να αντλούν από τις νέες δυνατότητες χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την ιδιότητα του έμφρονος πολίτη. Η κυριαρχία των “γρήγορων” εντυπώσεων, η υπονόμευση του δημόσιου διαλόγου, αλλά και η διαχείριση της *πληθωριστικής ελευθερίας*² μέσω αλγορίθμων και τεχνητής νοημοσύνης απειλούν μεσοπρόθεσμα την αυτονομία του πολίτη και υποσκάπτουν την ετοιμότητά του.

Η τεχνητή νοημοσύνη στο θεσμικό και δικαϊκό σύστημα: η απειλή της νόθευσης

Η τεχνητή νοημοσύνη αναφέρεται σε υπολογιστικά συστήματα που προσομοιάζουν έστω και στοιχειώδη ανθρώπινη ευφυΐα. Αποτελεί το τεχνολογικό αποκορύφωμα του εικονικού κόσμου, καθώς προσδίδει ευφυΐα -ένα στοιχείο που επί αιώνες θεωρούνταν το ανώτερο γνώρισμα του ανθρώπου- σε μη βιολογικά όντα³. Λόγω των δυνατοτήτων της, η τεχνητή νοημοσύνη -εκτός της ψυχοκοινωνικής της επίδρασης- μεταλλάσσει τη δομή και τη θέσμιση της πολιτείας. Γι' αυτόν τον λόγο -και

² Ως πληθωριστική ελευθερία ο Θ. Τάσης ονομάζει “τη μορφή ελευθερίας όπου η ελευθερία επιλογής αυξάνει εκθετικά, έτσι ώστε η ίδια η ελευθερία να βιώνεται με νευρωτικό άγχος παραλύοντας το υποκείμενο”. Στη νεωτερική Δύση η ελευθερία νοούταν πάντοτε ως δυνατότητα επιλογής. Η ανάπτυξη του εικονικού κόσμου σε συνδυασμό με τον κοινωνικοοικονομικό σύστημα παραγωγής, αλλά και το πολιτισμικό ιδεώδες, έχουν αυξήσει πρωτοφανώς τη δυνατότητα επιλογής προσθέτοντας όμως ένα μεγάλο βάρος στον άνθρωπο, ο οποίος για να διαχειριστεί την ελευθερία του καταφεύγει σε αλγορίθμους (όπως του Spotify, του Instagram, της Amazon κ.λπ.).

Βλ. **Θεοφάνης Τάσης**, *Ψηφιακός Ανθρωπισμός - Εικονιστικό Υποκείμενο και Τεχνητή Νοημοσύνη*, Εκδόσεις ΑΡΜΟΣ, Αθήνα 2021, σελ. 16-17.

³ Είναι ενδιαφέρονσα, αν και εξαιρετικά πολύπλοκη, η συζήτηση περί του αν το ΑΙ θα έχει δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας στο άμεσο μέλλον, αλλά και γενικότερα δικαιώματα στο απώτερο. Κατά τη γνώμη μου, η απάντηση θα διαφέρει αναλόγως του πολιτισμικού προτύπου, ενώ η σχετική έρευνα θα καταδείξει τα όρια της ανθρώπινης ελευθερίας, η οποία υπερβαίνοντας την λογικότητα ίσως αποτελεί στοιχείο που δεν μπορεί να αποκτήσει ακόμα και ένα υπερευφύες σύστημα ΑΙ.

στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής ετοιμότητας- κρίνεται προτιμητέα η περισκόπηση των κινδύνων παρά η επανάληψη των θετικών της, που είναι πολλά και ποικίλα⁴.

Σε πρώτο επίπεδο, οι κίνδυνοι που δύναται να επιφέρει η χρήση συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης είναι προβλέψιμοι και σε κάποιο βαθμό έχουν ήδη παρουσιαστεί. Κατά κύριο λόγο έγκεινται στην κυβερνοασφάλεια⁵, στην παραπληροφόρηση και στην υπονόμηση του δημόσιου διαλόγου, στη διείσδυση στην ιδιωτική ζωή, στην επιβεβαίωση προκαταλήψεων και στη διακυβέρνηση.

Η έρευνα, καταρχάς, στην υπολογιστική κοινωνική επιστήμη έχει δείξει πώς οι αλγόριθμοι τεχνητής νοημοσύνης μπορούν να ενισχύσουν την παραπληροφόρηση μέσω των κοινωνικών δικτύων. Αυτό συμβαίνει καθότι αλγόριθμοι σχεδιασμένοι για τη μέγιστη εμπλοκή του χρήστη μπορούν ακούσια να προωθήσουν εντυπωσιακό ή ψευδές περιεχόμενο, οδηγώντας έτσι στην εξάπλωση της παραπληροφόρησης. Ένα τέτοιο φαινόμενο υπονομεύει δυνητικά την εμπιστοσύνη στα δημοκρατικά θεσμικά όργανα με τη διαστρέβλωση του δημόσιου λόγου, αλλά και με τη δυσκολία διαπίστωσης αυτής της διαστρέβλωσης.

Η ανάπτυξη, επιπλέον, της μηχανικής όρασης και της επεξεργασίας φυσικής γλώσσας έχουν επιτρέψει τη δημιουργία προηγμένων συστημάτων παρακολούθησης που μπορούν να καταγράφουν τις δραστηριότητες και τις επικοινωνίες των ατόμων σε μεγάλη κλίμακα. Επομένως, καταδεικνύεται ότι η έρευνα στις τεχνικές που προστατεύουν την ιδιωτικότητα είναι ζωτικής σημασίας για τη μείωση των κινδύνων από μαζική παρακολούθηση και την προστασία των δικαιωμάτων ιδιωτικής ζωής στις δημοκρατικές κοινωνίες.

⁴ Ένα παράδειγμα του πόσο ωφέλιμη θα είναι η τεχνητή νοημοσύνη στην κρατική λειτουργία είναι η συνδρομή της στην κωδικοποίηση των νόμων – τουλάχιστον όσον αφορά στην Ελλάδα. Υπολογίζεται πως μόνο στη Μεταπολίτευση έχουν παραχθεί περίπου 5000 νόμοι, οι οποίοι μαζί με διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις προσεγγίζουν τις 150.000 νομοθετικές πράξεις! Η πολυνομία, αλλά και η κακοτεχνία των νομοσχεδίων ή των προτάσεων νόμου λόγω της καταχρηστικής εφαρμογής των συνταγματικών διατάξεων, αποτελεί μια παθογένεια της ελληνικής δημοκρατίας, η οποία δύναται να εξαλειφθεί με τη βοήθεια τεχνητής νοημοσύνης.

⁵ Σημειώτέον ότι πλέον η κυβερνοασφάλεια θεωρείται τομέας της γεωπολιτικής και όχι μιας γενικής ψηφιακής πολιτικής, λόγω της αυξανόμενης σημασίας της.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν ακόμα οι ενσωματωμένες προκαταλήψεις που έχουν επισημανθεί στα δεδομένα εκπαίδευσης των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης⁶. Οι επιστημονικές προσπάθειες για τη μείωση της αλγοριθμικής προκατάληψης είναι σημαντικές, αφού η τεχνητή νοημοσύνη φαίνεται πως μπορεί να διατηρήσει και να επιδεινώσει τις κοινωνικές ανισότητες.

Σε αυτό το σημείο καθίσταται εμφανές γιατί η προώθηση των συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης στους θεσμούς του πολιτεύματος ενέχει κινδύνους. Η λειτουργία της δικαιοσύνης θεμελιώνεται στην αρχή της δημοσιότητας και της αιτιολόγησης των δικαστικών αποφάσεων⁷. Μία εφαρμογή AI με ποια κριτήρια ερμηνεύει αμφίσημες περιπτώσεις, με ποια μέθοδο τα αποτελέσματά της είναι ελέγξιμα, με ποιο τρόπο αφουγκράζεται την ανθρώπινη και κοινωνική συνθήκη; Αλλά και στο πεδίο της διοίκησης, με ποια μέσα θα αποφασίζει και θα δρα η τεχνητή νοημοσύνη σε ζητήματα διακριτικής ευχέρειας⁸;

Ακόμα και αν δεχτούμε ότι μια μελλοντική υπερευφυής τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να ανταποκριθεί επαρκώς και ηθικώς⁹ στους τεθέντες προβληματισμούς,

⁶ Παραδείγματα αποτελούν το σύστημα AI της Amazon για την πρόσληψη εργαζομένων, αλλά και το σύστημα Compas στις ΗΠΑ.

⁷ Βλ. άρθρο 93 ελληνικού Συντάγματος

⁸ Βλ. **Σπύρος Βλαχόπουλος**, *Το «εγωιστικό γονίδιο» του δικαίου και το δίκαιο της τεχνητής νοημοσύνης – Από τον αθροποκεντρισμό στον οικοκεντρισμό και στους έξυπνους αλγόριθμους*, Εκδόσεις ΕΥΡΑΣΙΑ, Αθήνα 2023, σελ. 96.

⁹ Είναι εξαιρετικά προβληματικό να συζητάμε περί μιας ηθικής τεχνητής νοημοσύνης, όταν ακόμα δεν γνωρίζουμε τη φύση της ηθικής και το ποιο ηθικό σύστημα είναι το βέλτιστο, αν βέβαια μπορούμε να μιλάμε για κάτι τέτοιο. Λόγω αυτής της παραδοχής, ο υπερανθρωπιστής Nick Bostrom προτείνει να αφήσουμε μια υπερευφυή τεχνητή νοημοσύνη να αποφασίσει για εμάς καθώς έχει *επιστημικό πλεονέκτημα*. Αν και το AI δεν ξέρει την αλήθεια, έχει ανώτερες ικανότητες από τους ανθρώπους· ας το ακολουθήσουμε λοιπόν στην εξερεύνηση των ηθικών συστημάτων. Σε αυτό το πλαίσιο χρησιμοποιεί την έννοια της *συνεκτικής διευρυμένης βούλησης*, την οποία ο Yudkowsky ορίζει ως τη βούληση που θα είχαμε αν ήμασταν ανώτεροι και καλύτεροι σε κάθε στοιχείο από τον παροντικό εαυτό μας. Όμως και αυτή η θεωρία ενέχει προβλήματα, όπως σε ποιων τη βούληση αποβλέπουμε; Τι συμβαίνει με την βούληση των “αποκλινόντων”; Τι συμβαίνει αν η πλειοψηφία δεν έχει αγαθή βούληση; Εν τέλει, κρίνεται αμφισβητήσιμη κάθε προσπάθεια δημιουργίας ηθικής τεχνητής νοημοσύνης. Ακόμα κι αν καταστήσουμε τα ηθικά δилήμματα αλγοριθμίσια, σύμφωνα με το

αναφαίνεται το κύριο πρόβλημα, αυτό της μετάλλαξης -ή νόθευσης- της δημοκρατίας. Η δημοκρατία οικοδομείται πάνω στην αρχή της διαφάνειας, η οποία αποτελεί βάση για την αναγνώριση και προστασία των δικαιωμάτων. Όμως είναι λίγοι οι άνθρωποι που δύνανται να κατανοήσουν την πολύπλοκη τεχνολογία της τεχνητής νοημοσύνης και ως ένα βαθμό να την επηρεάσουν ή και να την ελέγξουν. Καταδεικνύεται, λοιπόν, πως η θεσμοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης πιθανόν να δημιουργήσει μία νέα ελίτ, της οποίας κριτήριο δύναμης θα είναι η γνώση· μια τέτοια εξέλιξη όμως ενέχει γνωρίσματα ολιγαρχίας και θα καταστήσει ευκολότερη τη διαφθορά λόγω της συγκέντρωσης της πραγματικής εξουσίας στα χέρια ολίγων...

Πέραν του ορίζοντος: η έλευση της μοναδικότητας και η αυγή των ημιθέων¹⁰

Η προσφάτως ευρεία χρήση των συστημάτων παραγωγικής τεχνητής νοημοσύνης ανακίνησε το ενδιαφέρον για αυτόν τον κλάδο της πληροφορικής. Δείχνει όμως μεγαλύτερη φρόνηση να προσηλώσουμε το βλέμμα μας στους επερχόμενους χρόνους παρά να αγκιστρωθούμε στις καινοφανείς δυνατότητες του παρόντος – καίτοι αυτό είναι δυσκολότερο εγχείρημα. Και στους επερχόμενους χρόνους ο άνθρωπος ίσως αντιμετωπίσει την έλευση της μοναδικότητας.

Ως μοναδικότητα ορίζεται ένα υποθετικό μελλοντικό σημείο όπου συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, έχοντας την ικανότητα να βελτιώνονται αυτόματα, θα καταστήσουν την ανθρωπότητα υποδεέστερη σε κάθε πεδίο¹¹. Η ανάδυση μιας τέτοιας

θεώρημα της μη πληρότητας του Gödel θα υπήρχαν προτάσεις, των οποίων η ορθότητα δεν θα μπορούσε να ελεγχθεί, καθώς απαιτείται διαίσθηση, η οποία με τη σειρά της απαιτεί νοηματοδότηση – κάτι εξυπαρχής μη αλγοριθμισμό.

Βλ. **Θεοφάνης Τάσης**, *Φιλοσοφία της ανθρώπινης αναβάθμισης*, Εκδόσεις ΑΡΜΟΣ, Αθήνα 2021, σελ. 305-308.

¹⁰ Κατά αναδιατύπωση του “Homo Deus”.

¹¹ Ήδη από το 1951 ο Turing σκεπτόταν τη δημιουργία ανώτερων του ανθρώπου μηχανών. Έκτοτε πολλοί επιστήμονες, φιλικά προσκείμενοι στο ρεύμα του υπερανθρωπισμού ή του τεχνικού μετανθρωπισμού, έγραψαν για την επερχόμενη μοναδικότητα. Καθώς έχει βαθιές μεταφυσικές προεκτάσεις, η έλευση της τελευταίας ενίοτε αποκτά περιεχόμενο μεσσιανικής προσδοκίας εν είδει

νοημοσύνης μπορεί να πραγματοποιηθεί με ταχεία, βραδεία ή ήπια μετάβαση¹². πέραν των κοινωνικών αναταραχών λόγω της εκθετικής αύξησης της ανεργίας ή των πολιτειακών αλλαγών που θα επέλθουν, θα προκληθεί ένα πολιτισμικό σοκ, καθώς η ανθρωπότητα για πρώτη φορά θα βρεθεί αντιμέτωπη με έναν ον, που η ίδια η παρουσία του αποτελεί υπαρξιακό κίνδυνο για αυτήν.

Εξ αυτού του λόγου, πολλοί επιστήμονες και θεωρητικοί υποστηρίζουν την αναβάθμιση του ανθρώπινου είδους, την αυθυπέμβαση μέσω της τεχνολογίας, ούτως ώστε ο άνθρωπος να είναι ικανός να αντιμετωπίσει τους κινδύνους των επερχόμενων αιώνων. Είναι ευνόητο όμως πως η δημιουργία ενός νέου ανθρώπινου -ή μη ανθρώπινου- είδους, με δυνατότητες κατά πολύ ανώτερες του *homo sapiens sapiens*, προκαλεί εξ αρχής ερωτήματα, καθώς μάλλον θα επιφέρει περισσότερα προβλήματα παρά θα αντιμετωπίσει τα ήδη υπάρχοντα – τουλάχιστον σε πρώτο στάδιο. Θα ήταν όμως αφελές να υποτεθεί ότι κάτι τέτοιο, δηλαδή η αναβάθμιση, δεν επίκειται να συμβεί. Τουναντίον, δεν είναι λίγοι οι επιστήμονες, αλλά και οι ιθύνοντες των τεχνολογικών κολοσσών, που υποστηρίζουν ανοικτά αυτήν την κοσμοθεωρία.

Η εμφάνιση της τεχνητής νοημοσύνης και η πιθανή έλευση της μοναδικότητας, συνδεδεμένη με την εξάπλωση του υπερανθρωπισμού, θέτει για πρώτη φορά σε αμφισβήτηση όχι μόνο τις κοινωνικές δομές, αλλά και τη συνέχεια της παρούσης βιολογικής υπόστασης του ανθρώπινου είδους. Γι' αυτό τον λόγο -και παρά το ότι το ζήτημα αυτό φαίνεται μακρινό- η προετοιμασία κρίνεται αναγκαία· διότι αν τελικά ο κίνδυνος δεν επέλθει θα έχουν χαθεί λιγότερα στην προετοιμασία από ότι αν επέλθει και μας βρει απροετοίμαστους.

τεχνοθρησκείας. Στο παρόν άρθρο η περιγραφή και η ανάλυση κινείται σαφώς στο πλαίσιο του εφικτού και δεν επεκτείνεται σε δοξασίες ή πιθανότητες ενός απώτατου μέλλοντος.

¹² Ο Bostrom διακρίνει τρία σενάρια για την ανάδυση της: στην βραδεία μετάβαση μεσολαβούν δεκαετίες για τη δημιουργία υπερευφυούς νοημοσύνης, παρέχοντας έτσι στην ανθρωπότητα ευκαιρίες για να προετοιμαστεί· στην ήπια το AI δημιουργείται στα πλαίσια μυστικών στρατιωτικών ή εταιρικών προγραμμάτων· στην ταχεία αναδύεται σε λίγα λεπτά ή σε λίγες μέρες.

Ad astra per asperam

Όταν ο Προμηθέας δώρισε τη φωτιά στους ανθρώπους, κανείς δεν περίμενε ότι αυτή ήταν η αρχή που θα μπορούσε να οδηγήσει την ανθρωπότητα είτε στα άστρα είτε στο πυρηνικό ολοκαύτωμα. Αντιστοίχως, η τεχνητή νοημοσύνη αποτελεί την αρχή ενός ταξιδιού φανταστικού μεν, γεμάτου κινδύνους δε. Όμως η περιπέτεια, η εξερεύνηση και η τόλμη αποτελούν κάποια από τα ευγενέστερα στοιχεία του ανθρώπινου πνεύματος· η δημοκρατία άλλωστε είναι το πιο τολμηρό πολίτευμα, καθώς εμπιστεύεται την εξουσία στην τόλμη όλων.

Προκειμένου η δημοκρατία να πορευθεί με ασφάλεια στα χρόνια που έρχονται, προστατεύοντας τα κεκτημένα δικαιώματα, θα χρειαστεί να εναποθέσει τις ελπίδες της εκεί όπου εναπόθεσε την εξουσία, στους πολίτες της. Υπό το φως ενός ηρωικού δημοκρατικού προτύπου, όπου ο πολίτης δεν εκμεταλλεύεται παθητικά τις νέες δυνατότητες, αλλά αγωνίζεται να τις κατανοεί και είναι έτοιμος να προασπίσει την ελευθερία του, χτίζεται το ιδανικό του ελεύθερου ανθρώπου που χαράσσει ο ίδιος το πεπρωμένο του. Και αυτό το ιδανικό, φρονώ, δύναται να οδηγήσει την ανθρωπότητα στις νέες σελίδες της ιστορίας της.

Βιβλιογραφικές αναφορές:

- **Σπύρος Βλαχόπουλος**, *Το «εγωιστικό γονίδιο» του δικαίου και το δίκαιο της τεχνητής νοημοσύνης – Από τον αθροποκεντρισμό στον οικοκεντρισμό και στους έξυπνους αλγόριθμους*, Εκδόσεις ΕΥΡΑΣΙΑ, Αθήνα 2023.
- **Θεοφάνης Τάσης**, *Φιλοσοφία της ανθρώπινης αναβάθμισης*, Εκδόσεις ΑΡΜΟΣ, Αθήνα 2021.
- **Θεοφάνης Τάσης**, *Ψηφιακός Ανθρωπισμός – Εικονιστικό Υποκείμενο και Τεχνητή Νοημοσύνη*, Εκδόσεις ΑΡΜΟΣ, Αθήνα 2021

Πηγή Εικόνας:

Angel of the Revelation – William Blake

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angel_of_the_Revelation_\(Book_of_Revelation,_chapter_10\)_MET_DT5424.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Angel_of_the_Revelation_(Book_of_Revelation,_chapter_10)_MET_DT5424.jpg)